

DYMLINGEN

Webbnummer nr 1b 2013

**Ett komplement
till Dymlingen nr 1 2013**

Vad är det här då??

Det är inte alltid som allt det man vill ha med i tidningen får plats. Här gör vi nu ett försök med en webb-upplaga som är ett komplement till papperstidningen. Denna upplaga innehåller text som inte fått plats eller texter som i papperstidningen är kraftigt redigerade.

Detta är vårt försöka att både ha kakan och äta den.

Denna upplaga har vi inte möjlighet att lägga så mycket arbete på, utan är mest till för att ni som är intresserade av texter ur den vanliga Dymlingen ska kunna läsa mer.

Du som hittar denna upplaga är välkommen att höra av dig med synpunkter. Om den inte har några läsare kommer det inte vara något vi arbetar vidare med.

Trevlig läsning!

Jennie Fornedal

Södermanlands hembygdsförbunds kansli:

Jennie Fornedal och Christel Comstedt Jonsson

Om vi inte svarar i telefonen, lämna ett meddelande eller mail.

Vi svarar så fort vi kan.

Adress: Behmbrogatan 20
611 32 Nyköping

Tel 0155-28 43 00

E-post: kansli@hembygd.d.se

Plusgiro: 7 67 22 - 8

Bankgiro 619-1928

Hemsida: www.hembygd.d.se

Innehåll

Vad har hembygdsrörelsen med naturvård och miljöfrågor att

göra? 3

Tynnelsö 4

Har du rötter i drottningadömet? 5

Sörmländska äpplen 6

"Vår tid på Jorden"- välfärd inom planetens hållbara gränser. 7

Vår Hembygd - en stark reseanledning 8

Årets hembygdsbok 2013 11

Kom till er hembygdsförening! 11

Vad är 4H egentligen? 12

DYMLINGENS WEBBNUMMER 1b 2013

Årgång 25
Södermanlands
hembygdsförbund

Redaktörer: Jennie Fornedal
och Christel Comstedt Jonsson

Ansvarig utgivare:

Jan Eric Rosenqvist

Framsida; Kossa på Hästa gård,
Akalla. Foto JF

Att prenumerera på papperstidningen kostar 65 kronor per år.

ISSN 0349-8662

Vad har hembygdsrörelsen med naturvård och miljöfrågor att göra?

För hembygdsrörelsen är naturen och kulturen sammanflätade och självklara delar av den helhet som utgör hembygdens landskap.

Så har det varit sedan rörelsen uppstod och det formuleras i stadgarna (SHF, § 3) enligt följande:

Sveriges Hembygdsförbunds ändamål är att vårda och synliggöra hembygdens kultur och miljö så att de blir en naturlig grund för ett gott liv. SHF ska i detta syfte arbeta för:

- att kunskapen om och känslan för hembygdens kultur- och naturarv fördjupas och förs vidare till kommande generationer.
- att kultur- och naturhistoriska minnen och miljöer tas till vara och görs tillgängliga för alla.
- att kulturarv, miljö, tradition och hävdvunnen sed skyddas vid planering och förändring av samhället.
- att med kunskap om kultur- och naturarvet aktivt delta i formandet av framtidens hembygd.

Natur- och miljöfrågorna har genom detta givits en stark ställning i rörelsen. På senare tid har de också aktualiserats alltmer i samhällsdebatten. Det gäller t. ex klimatförändringen, markexploatering, skogs- och odlingslandskapens kulturvärden, friluftsliv och allemansrätten.

Kulturarvet och dess förråd av kunskande i hantverk, odling, landskapsvård och mycket annat efterfrågas alltmer. Det kan röra bevarande av den biologiska mångfalden, en utvecklad besöksnäring och inte minst omställningen till ett hållbart samhälle. Gamla tiders brukande av naturen och landskapet utvecklade en detaljerad lokalkännedom, olika former av infrastruktur och mångbruk, kännedom om naturens rikedomar och möjligheter men också dess gränser - kunskaper och insikter med hög aktualitet.

Skogslandskapet utgör en betydande del av Sveriges yta, ekosystem och kulturarv. Det är av stor betydelse för boendemiljö, besöksnäring och landskapsbild. Det är också den del av landskapet som förändrats snabbast under senare decennier. Skogsbeståndets medelålder har sjunkit väsentligt liksom art- och åldersvariationen. I dagens skogsbruk finns problem med bristande hänsyn till natur- och kulturvärden. I dialogen om skogens många värden och brukandet av dessa finns många starka intressen, bl. a markägarnas, skogsindustrins och naturvårdens. Här behöver även kulturvärden få en röst. Känner hembygdsrörelsen sig manad?

Sverige ratificerade Europarådets Landskapskonvention för ca två år sedan. Den betonar behovet av helhetssyn på landskapets många olika värden, samverkan och dialog samt vikten av medborgarinflytande. Det är i hög grad perspektiv som känns igen i hembygdsrörelsens verksamhet och som nu ska genomsyra myndighetsarbete med mera. Landskapets förvaltning handlar om hur olika intressenter kan verka i samförstånd och ömsesidig respekt, hur vi kan leva tillsammans ekologisk, ekonomisk och socialt hållbart. Här har hembygdsrörelsen en viktig roll att fylla.

VIKTORIA HALLBERG

Tynnelsö

Ett slott för biskop och kung

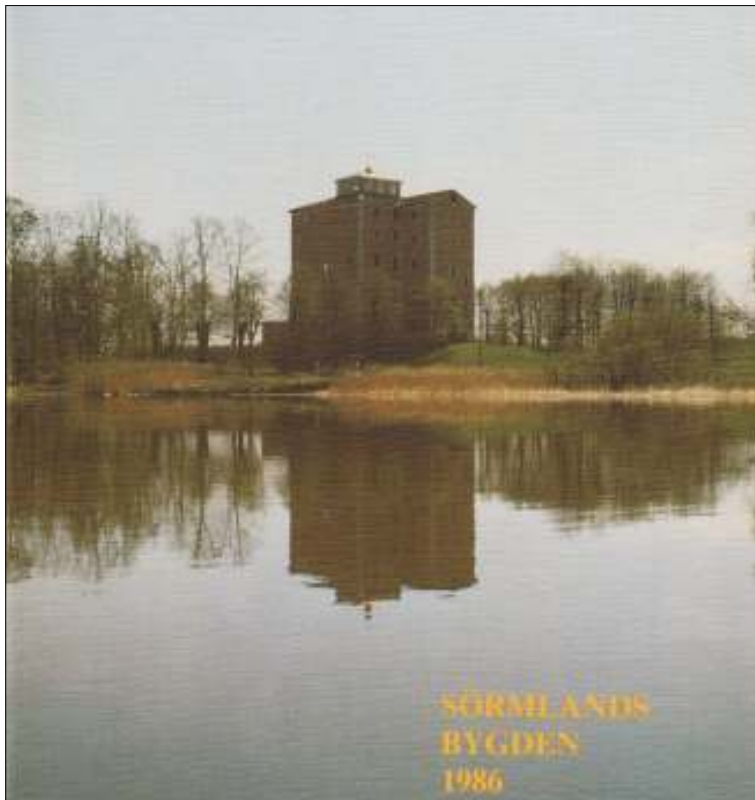
Problemet om vår nya landshövdingens val av bostad tog Anders Johansson upp i Dymlingen nr. 3-4 2012. Frågan reses om inte Lise-Lott Hagberg borde återgå till äldre tids ordning, då adeln och annat fint folk flyttade runt till olika slott

och herresäten. Hon behöver inte bo i landshövdingens residens i Nyköping utan skulle lika gärna en vacker sommarmånad kunna flytta över till Mälsåker, förutsatt att denna gamla adelsboning fortsätter att restaureras.

Detta förefaller inte vara möjligt, eftersom regeringen enligt artikeln inte tycks vara intresserad att bevara denne kulturfastighet, trots att den erhållits som donation av Kungl. Maj:t på förslag av en utredning ledd av framlidne landshövding Bo Hammar-skjöld. En positiv sak är att traktens hembygdsförening visar denne stormaktsboning ett stort och ekonomiskt betungande intresse.

Jag vill fästa uppmärksamheten på att inte så långt från Mälsåker, alldeles utanför Selaöns västra strand, ligger Tynnelsö, en betydligt äldre byggnad, som är stadd i allt större förfall. Denna borg är dessutom betydligt svårare att besöka än Mälsåker eftersom den ligger på en ö. Jag har hört att de gamla stenmurarna inte längre underhålls utan delvis hotar att ramla samman. I Sörmlandsbygden 1986 har E. H. Bergquist tagit upp denna byggnads historia i en innehållsrik artikel, där han också utnyttjar sina undersökningar av dess bastanta murverk. Det framgår att detta stenhus började uppföras

I Sörmlandsbygden 1986 kan man alltså läsa mer om Tynnelsö slott. Som synes nedan är det Tynnelsö slott som pryder bokens framsida.

redan slutet av 1200-talet. Kung Birger, Magnus Ladulås son, var 1304 gäst hos Strängnäs biskop Isarus på Tynnelsö. Två år snare fängslades kungen av sina bröder under Håtunaleken, något han hämnades grymt genom Nyköpings gästabud 1317. Denna murbyggnad där biskopen tog emot sin kung var inte stor, 17 m. lång och 9 m. bred. Troligen låg träbyggnader runt om denna enkla biskopsborg, eftersom både kungar och biskopar alltid färdades med stora följen.

Byggnaden var uppförd enligt ungefär samma plan som några äldre stenhus, som den möjliga biskopsgården vid Sigtuna i Gnesta eller

befästningen nedanför Vårfruberga kloster. Denna äldsta del byggdes senare ut med en tillbyggnad. Sist gjorde biskop Rogge under slutet av 1400-talet slottet både större och mer representativt med blinderingar på tegelmurarna, alldeles som han låtit göra på fasaden till Strängnäs domkyrka och på sin borg i staden. Efter

reformationens införande övertog Gustav Vasa Tynnelsö. Biskopsborgen blev således en kunglig borg. Hans drottning Katarina blev alvarligt sjuk under en resa och fördes till Tynnelsö där hon avled. Slottet hade en strategisk placering med goda förbindelser med Stockholm och stora delar av Mälardalen. Hertig Karl, kungens yngste son, uppehöll sig med sin familj ofta på Tynnelsö, som under hans tid byggdes om till ett slott i renässansstil. Ett minne av det är den vackert dekorerade riddarsalen

i en övervåning och slottets portal. Senare kom Tynnelsö att ingå i drottning Hedvig Eleonoras livgeding innan den kom att få privata ägare, som lyckligtvis inte gjorde några större förändringar i byggnaden. Den övertogs av Vitterhetsakademien men sorterar nu under Statens fastighetsverk.

Kunde inte Sörmlands Hembygdsförbund göra något för att väcka ett större intresse inte bara för Mälsåker utan också för Tynnelsö. En vanlig utflykt till Tynnelsö är av praktiska inte lätt att genomföra för en privatmänniska. En exkursion i Förbundets regi, med ordnad transport och

forts på nästa sida

Har du rötter i drottningadömet?

Hedvig Eleonoras så kallade livgeding, eller drottningadöme som är vårt populärhistoriska ordbruk, var en kombination av länsstyrelse och jordbruksföretag. Riksänkedrottningen hade en egen förvaltning med guvernör (landshövding), ståthållare och fogdar som av allmogen inkasserade skatter i form av kontanter och jordbruksprodukter – främst korn och annan spannmål.

Intäkterna var Hedvig Eleonoras "änkepension" efter den tidigt avlidne maken Karl X Gustav. De skulle också finansiera riksänkedrottningens hov på Stockholms Slott, hennes hovstall samt drift och underhåll av en rad kungliga slott, där Hedvig

*Ett drottningadöme
i Mälardalen'
Livgedinget*

forts från föreg sida

goda föredrag, skulle väcka ett större intresse för denna fantastiska byggnad med en så lång historia bakom sig. Minnesvärda byggnader från äldre dagar befinner sig numera i farozonen. Ansvar för fasta minnesmärken låg länge på Riksantikvarieämbetet men överfördes under slutet av 1990-talet till länsstyrelserna. Vården av kulturfastigheter ha fått en allt lägre prioritering. Det verkar vara bättre att acceptera att gamla hus ramlar samman bit för bit än att vårda dem. Frågan är om vi har råd att mista sådana minnesmärken från vår äldre historia som Målsåker och Tynnelsö. Hertig Karl uppförde tre renässanspalats. De i Nyköping och Eskilstuna brann upp, endast det på Tynnelsö är kvar. Borde inte det räddas medan tid ännu är?

HUGO MONTGOMERY

Eleonora tidvis bodde. Hon reste kors och tvärs inom sitt drottningadöme med ett mobilt hov.

Skatteinkomsterna räckte och blev över, i varje fall i början, för pampiga nybyggen och om- och tillbyggnader på exempelvis Drottningholm, Strömsholm, Gripsholm och Vadstena Slott. Bygget av Drottningholms Slott var 1600-talets största palatsbygge i Sverige.

Friherre Gustaf Soop var högste ledare för bygget av Drottningholms Slott. Därefter började han bygga om det herresäte Du just besöker från ett jämförelsevis enkelt stenhus till ett praktfullt barockslott. Som guvernör för livgedinget hade Soop ämbetskontor på Stockholms Slott. Ståthållaren Daniel Bengtsson Uttermarck, guvernörens närmaste man, residerade mestadels på Gripsholms Slott i Mariefred men styrde och ställde ofta på Hedvig Eleonoras övriga slott.

Kanske Du har rötter inom det som under 55 år var Hedvig Eleonoras drottningadöme?

Livgedinget omfattade en stor del av Mälardalen samt västra Östergötland:

Fem häradar med 41 socknar i norra Södermanland.

Ett härad med åtta socknar på Mälarsjöarna i Uppland.

Ett härad med åtta socknar i Västmanland.

Fyra häradar med 45 socknar i västra Östergötland.

Därtill de sörmländska städerna Strängnäs, Mariefred och Torshälla samt Eskilstuna by, och städerna Vadstena och Skänninge i Östergötland.

Riksänkedrottning Hedvig Eleonora bodde mestadels på Stockholms Slott men ägde eller förfogade över följande slott och herresäten:

SÖDERMANLAND: Gripsholms Slott, Tynnelsö Slott på västra Selaön, Rävsnäs kungsgård mellan Mariefred och Stallarholmen, samt Eskilstuna Hus (Slott).

UPPLAND: Drottningholms Slott, Svartsjö Slott och Jakobsdals Slott, omdöpt till Ulriksdals Slott. Strömsholms Slott i Västmanland och Vadstena Slott i Östergötland.

ANDERS JOHANSSON

Bilder från slottets stukatur och grevinnans förmak där hembygdsförbundets styrelse får veta mer 2012.

Bokrecension:

Sörmländska äpplen

Utgivare: Nordiska Museets förlag/
Länsstyrelsen i Södermanlands län,
2012

Den här nya boken om sörmländska äpplen gavs ut precis i samband med Bo Könbergs sista dagar som landshövding i Södermanland i början av oktober 2012.

Det var han som hade ett inspirerande samtal hösten 2011 med den hängivne amatöropologen Henrik Elmberg om alla våra sörmländska äppelsorter, och en bokidé föddes.

Könberg menar att Sörmland har flest äppelsorter och det påståendet grundar sig på uppgifter i Anton Nilssons bok "Våra äpplesorter" som kom ut 1986.

I den hittar vi trettio sörmländska sorter.

Varför just Sörmland har så många äppelsorter förklaras delvis av att klimatet är lämpligt för fruktodling och att 1600-talets fältherrar fick förläningar i landskapet som resulterade i de många herrgårdarna.

Trädgårdsskötseln utvecklades och många äppelsorter tillkom.

Författarna till den här givande boken är nämnda Henrik Elmberg, Eva Eneblad som är trädgårdsmästare vid Nordiska Museets avdelning

Julita gård, Beatrice Harling som arbetar på Länsstyrelsen i Södermanlands län, Else-Marie Karlsson Strese som är intendent vid Julita gård och forskare inom historiskt växtmaterial samt Gustav Olsson som nu är agronom och chef för Nordiska Museets avd. Julita, några känner honom sedan tidigare då han var lantbruksdirektör vid Länsstyrelsen i Södermanlands län.

Äpplet - symbolen

Dessa förmedlar i olika kapitel kulturhistoria om de sörmländska äpplena, om äppelhistoria i stort där fakta ges om äpplet som symbol för makt och hälsa, tips för att odla sörmlandsäpplen själv, om mustning, om förvaringstips, om Åkeröäpplet som är Sörmlands landskapsäpple, om äppelkunskap från Julita, om en äppelfest som hölls på Länsstyrelsen i

Nyköping,onekligen intressant, där meny och recept finns med, om äpplet i tiden med mera.

Läsaren får njuta av de akvareller ur "Våra äpplesorter" som avbildar äppelsorterna och beskrivningarna av dem.

Vidare finns en karta i boken som illustrerar hur de olika sorterna är utspridda i landskapet.

Sörmlandsäpplen

Det är härliga namn på våra sörmländska äpplen: Stäringe Karin, Fiholms Ribston, Josefinaadal, Äs baron, Södermanlands kalvill, Sävstaholm, Wickstrands favorit, Hagbyberga, Tistads vaxgylling, Ökna vita vintergylling, Hörningsholms smultron äpple osv. Känner du lukten av dem? Härligt.

I dagsläget finns det också flera nya sörmlandsäpplen på gång som experimenterats fram med kärnsådd som pomologerna följer med intresse:

Kärnboäpplet från Mariefred, Uppmölby från Björnlunda, Solhemsäpplet från Valla, Kina-Maria från Tosterö. Nu ska "äppelforskarna" följa dessa

äpplen för att få bekräftat om de verkligen är unika och därmed kan platsa in seriöst i den anrika sörmländska äppelfamiljen.

TORBJÖRN ANDERSSON

Läs också Sörmlandsbygden 2011 om Sörmländska äppelsorter.

1817

I Dymlingen 3-4 2012 skrev Fredrik Hernblom om funderingar kring författadet. Hans bok *1817 - farväl till Gustavianer och ofred* är en roman som skildrar vanliga människors liv under just det året. Boken utspelar sig i Wadsby i Näshulta utanför Eskilstuna. I boken möter vi en färgstark skara människor.

Forsättning från nästa sida

Boken "Vår tid på jorden" är otroligt viktig, men i dess nuvarande faktsäckande form så är det nog redan de insatta som mest kommer att ta del av den.

Förlaget har här en mycket viktig uppgift att marknadsföra den med Klums foton som bör hänga i landets bokhandelsfönster.

TORBJÖRN ANDERSSON

Bokrecension:

"Vår tid på Jorden" - välfärd inom planetens hållbara gränser.

Författare: Johan Rockström och Mattias Klum

Förlag: Bokförlaget Langenskiöld, 2012

Den välbekante naturfotografen Mattias Klum, känd nu senast från TV1:s lördagsserie "Utrotningshotad" har tillsammans med chefen för Stockholm Resilience Centre på Stockholms universitet, tillika professor i naturhushållning arbetat fram ett referensverk för miljö/ naturtillståndet på vår planet just nu.

Tidigare presidenten Bill Clinton är en av de som skriver förorden i boken och menar att bevisen blir allt fler för att vår planet värms upp i en alarmerande takt och att mänskliga aktiviteter och onödiga växthusgasutsläpp är de främsta orsakerna. Temperaturer stiger, istäcken smälter, djur och växtarter försvinner och väderförhållanden blir alltmer allvarliga och oförutsägbara. (Se bara på allt regnande vi har nu i Sverige.) Och för varje dag som går tar hela systemet, som vi så ofta tar för givet, ett litet steg närmare sitt sammanbrott.

Clinton menar också att våra ohållbara vanor kan korrigeras utan att vi behöver offra den ekonomiska tillväxten, det sista får han nog utveckla lite mer i ett annat sammanhang. Boken "Vår tid på jorden" är ingen bok som man direkt sträckläser.

Den är rejält faktaspäckad på drygt 300 sidor med ganska liten text och Klums fotografier ska man ju inte kasta ett getöga på utan hålla kvar blicken länge på.

och inför risken att passera katastrofala brytpunkter, vilket kraftigt skulle underminera den mänskliga utvecklingen på jorden.

De menar att än så länge görs mycket lite för att motverka dessa risker. En orsak är svårigheten för beslutsfattare världen över att verkligen förstå komplexiteten i de snabba sociala och miljömässiga förändringarna.

Boken försöker fylla denna kunskapslucka genom att visa på en så komplett och uppdaterad sammanfattning som möjligt av vår vetenskapliga förståelse av de globala miljörisker som vår moderna värld står inför.

För att inte naturen och mänskligheten ska gå mot en fullständig avgrund krävs en djupgående förändring i vårt sätt att tänka.

Det behövs nya idéer och innovationer, banbrytande teknik och utveckling av nya ekonomiska ramverk, till nya internationella strukturer och en omvärdering vad vi faktiskt värdesätter.

Hållbarhet måste bli kärnan i vår egen utveckling som något av en naturlag, då vi tar oss an sociala frågor, och vi måste nu erkänna att vår utmaning inte är att rädda jor-

den, utan att rädda oss själva och världen sådan vi känner den, menar författarna.

För att ge oss själva en blomstrande framtid måste vi spela efter reglerna för den enda planet vi har, inom det säkra manöverutrymmet som utgörs av planetens hållbara gränser (planetary boundaries), detta går som en stark röd tråd genom boken.

Rockström/ Klum understryker att detta är den viktigaste resa som mänskligheten någonsin har företagit.

En stor del av syftet med den här boken är att den ska inspirera såväl världens ledare inom politik, näringsliv och det civila samhället, som läsare med alla möjliga bakgrunder, till att med mod och övertygelse påbörja denna viktiga resa.

Författarna tror att mänskligheten under de kommande två årtionden (!) måste vända negativa trender i nästan alla områden av miljöförändringar.

Klarar du och jag samt övriga 7 miljarder detta på två årtionden?

Om du nu inte skulle läsa hela boken i ett första skede, så finns det en mycket generell sammanfattning av de elva kapitlen i början av boken. De kan förhoppningsvis väcka intresse att gå vidare.

Den engelska upplaga av boken tog slut så gott som omgående, jag hoppas den svenska utgåvan når många. Men om jag ska vara riktigt ärlig så skulle det finnas en "light"-version av den här boken för större spridning till så många som möjligt. Inte minst till skolorna.

Rockström och Klum borde göra en omfattande turné om bokens innehåll i svenska skolor på olika stadier.

Läs vidare på föregående sida

Turism

Vår Hembygd - en stark reseanledning

Till Sörmland reser varje år tusentals personer för att besöka släkt och vänner eller uppleva sin hembygd. De definieras som turister enligt WTO (World Tourism Organization) och spenderar pengar inom någon eller några av pusselbitarna i "Turistkronan". Besökaren spenderar mest på transporter, boende och mat medan syftet med resan, vilket är aktiviteten eller upplevelsen, endast utgör bara en bråkdel av det man lägger sina pengar på.

Sörmlands hembygdsföreningar driver många museer, caféer eller andra upplevelsebaserade verksamheter och skulle kunna få en bättre lönsamhet genom att marknadsföra och utveckla sina produkter tillsammans. Hembygdsföreningarnas produkter är viktiga reseanledningar och behöver synliggöras bättre.

- Nu har en helt ny organisation bildats, som ska marknadsföra och hjälpa till att utveckla besöksrelaterade verksamheter längst den Sörmländska kuststräckan, berättar Jacqueline Hellsten, verksamhetsledare i Leader Kustlinjen.

Initiativ tog vi tillsammans med Leader Södertälje 2011. Vi hade ef-

ter en förstudie konstaterat att det fanns en önskan från de mindre aktörerna i området, framför allt de som medverkat i broschyren "Utflyktsvägen", att tillhöra någon form av organisation som samlar deras intressen och hjälper dem att marknadsföra sig. Dessutom fanns ingen gemensam marknadsföringsorganisation som arbetar över kommungränserna i Sörmland.

Ekonomisk förening

Vårt projekt avslutades i december 2012 och har resulterat i en ny ekonomisk förening vars syfte är att marknadsföra turismverksamheter inom det geografiska området Gröna Kusten. De ungefärliga gränserna för området är Norrköping i söder, Stockholms södra skärgård i norr, Katrineholm i väster och skärgården i öst. "Gränser" är ett obestämt begrepp för en destination, alla som vill och känner sig tillhöra Gröna Kusten ska vara med, säger Jacqueline Hellsten.

"Green Coast"

Varumärket "Gröna Kusten" är ba-

serad på våra starka områdesteman, skärgård, slott och herrgårdar, vildmark, ekologi och konst och kultur. Det är medlemmarna själva som kommit fram till namnet Gröna Kusten

Delägare i föreningen blir man för en engångsavgift på 800 kr. Årsavgiften är 1600 kr. Priset var en viktig fråga för oss, alla ska ha råd att vara med och känna att de får mycket för pengarna! Syftet är inte att tjäna pengar på medlemmarna utan att väcka besökarens nyfikenhet och lust och att skapa trafik till medlemmarnas hemsidor som kan generera affärer!

Flera tusen träffar

Föreningen har skapat en kommunikation med marknaden med hjälp av kontinuerlig publicering av pressreleaser. Alla medlemmar får lägga ut aktuella pressmeddelanden och information i ett s.k. "eget pressrum" på MyNewsDesk. Det har sedan genererat flera artiklar och restips på andra sajter.

Fixa rätta produkterna på hyllan

Ingen blir väl glad av att komma in i en halvtom affär! Produkterna är jätteviktiga för att vi ska växa som destination. För att marknadsföringen skall bli framgångsrik behöver vi produkter som håller hög kvalitet och matchar de tema som marknadsförs.

En möjlig väg för hembygdsföreningar är att paketera sina aktiviteter tillsammans med en "motor", en aktör vars verksamhet drivs året runt som tex en restaurang eller boendeanläggning.

Magasin Gröna Kusten

Magasinet är en utveckling av broschyren "Utflyktsvägen" som utkommit sedan 2005. I broschyren presenteras producenter inom turismnäringen som finns längs Utflyktsvägen på Gröna Kusten.

Utflyktsvägen sträcker sig från Södertälje till Norrköping, längs kusten. Det är enkelt att veta att man kör på Utflyktsvägen då den är namngiven och skyltad. Första veckan i maj 2013 distribueras 70.000 ex av Magasin Gröna Kusten.

Vägledning

I medlemskapet till föreningen ingår inloggning till egna Internetsidan och handbok. Initialt stöd får man också så att det blir enkelt att komma igång med att lägga upp sina produkter på portalen Gröna Kusten. Det är viktigt att alla får ta del av de verktyg och möjligheter destinationsprogramet kan erbjuda. Man kan kombinera sina produkter med andras, ge restips och "puffa" för sina evenemang. Besökare kan också själva göra upp en egen rutt med vad de själva är intresserade av.

- En ny funktion är att man kan lägga ut vandringsleder. Husby-Oppunda sockenförening som byggt 4 vandringsleder kan nu enkelt lägga ut en utskriftsvänlig karta för varje led. Mycket efterlängtat, säger Jacqueline.

För mer information kontakta Hembygdsförbundet eller www.gronakusten.se

Turisterna i hembygden finns redan. Hur får vi dem att hitta till oss? Hur tar vi hand om dem när de äntligen kommer?

Välkommen till Sörmland 2013

Förbundet arbetar just nu med att samla pengar för att under hösten kunna genomföra ett projekt kring just hembygdsturism. Diskussionerna i samband med höstmötet har visat hur stort intresse det finns och hur mycket som faktiskt redan görs på detta område.

Vi vet redan vilken otrolig potential som finns och den behöver vi utveckla om vi vill att hembygdsrörelsen även i framtiden ska kunna stå på egna ben och bedriva den verksamhet som vi vill bedriva. Med sjunkande bidrag från offentliga håll måste vi finna vägar till att lösa problemen själva. Har ser vi en sådan väg.

I skrivande stund är av tre ansökningar beviljade så något ska vi kunna genomföra under hösten!

HEMBYGDSPÖRSÄKRINGEN

GRUNDFÖRSÄKRINGEN

Grundförsäkringen omfattar ansvars-, förmögenhetsbrotts-, rättsskydds- och olycksfallsförsäkring.

ANSVAR omfattar all normal verksamhet som föreningen bedriver och omfattar även skadeståndsanspråk som har samband med föreningen och dess förvaltning.

FÖRMÖGENHETSBROTT omfattar brott såsom försäkring, trolöshet mot huvudman, bedrägeri, stöld eller snatteri som anställd eller förtroendevald eller styrelsevald funktionär gjort sig skyldig till gentemot föreningen.

RÄTTSSKYDD omfattar all normal verksamhet som bedrivs inom föreningen och betalar ombuds- och rättegångskostnader vid tvist i domstol. Försäkringen ersätter inte arbetstvister.

OLYCKSFALL omfattar person som under uppdrag för föreningen, regionalt hembygdsförbund eller Sveriges Hembygdsförbund drabbas av olycksfallsskada under sammankomster, kurser, verksamhet och under därmed förenad resa samt för deltagare vid föreningens egna arrangemang. Försäkringen omfattar inte personer som är anställda av föreningen eller anlitas från företag.

Grundförsäkringen förutsätter att föreningen är medlem i Sveriges Hembygdsförbund.

SE ÖVER ERT FÖRSÄKRINGSBEHOV!

Hembygdsförsäkringen,
Östra Långgatan 30A, 432 41 Varberg
hembygdsforsakringen@hembygd.se
tfn 0200-22 00 5500

Värme för lokalen och delar av museet utomhus. Hur ser försäkringen ut egentligen?

Årets hembygdsbok 2013

Nominera innan den 30 mars

Hembygdsrörelsen ger ut ett stort antal skrifter varje år och SHF:s styrelse ser ett behov att lyfta statusen för denna litteratur.

SHF har därför instiftat ett pris för hembygdslitteratur. Med priset vill SHF främja kvalitet och skapa positiv uppmärksamhet. Varje regionalt hembygdsförbund har rätt att nominera en bok till priset. Pristagaren utses av en jury och boken presenteras i september på den årliga Bok- och biblioteksmässan i Göteborg.

Den nominerade boken och en motivering ska vara SHF:s kansli tillhanda senast den 30 mars 2013. Priset ges till en bok, utgiven under det senaste året, 2012, och som på ett föredömligt sätt levandegör det lokala kulturarvet.

Genom att belöna framstående insatser i hembygdsföreningarnas utgivning, vill SHF uppmärksamma den rika hembygdslitteraturen och stimulera kvalitet i forskning och

levandegörande av den lokala historien.

Den nominerade boken ska ha getts ut av en hembygdsförening eller i samarbete med en hembygdsförening. Hembygdsföreningen ska vara ansluten till ett regionalt hembygdsförbund och SHF.

Om boken är en samproduktion mellan en författare och en hembygdsförening ska det stå angivet i bokens produktionsuppgifter. Juryn ska värdera forskningsinsatsen och de litterära kvaliteterna i presentation och gestaltning.

Priset tilldelas föreningen om det är en antologi eller författaren om det är en enskild författare till boken och består av ett diplom och 5 000 kr.

Den nominerade boken (ett ex) sänds till Sveriges Hembygdsförbund.

Marianne Grop, Tel 08 34 55 11, direkt 08 441 54 87

Kom till er hembygdsförening!

Den 16 mars påbörjas ett samarbete med 4H. Denna artikel har publicerats i 4Hs medlems-tidning för att presentera hembygdsrörelsen.

En hembygdsförening arbetar mycket likt en 4H-klubb, man har styrelse, föreningsdemokrati och verksamhet som ofta handlar om den lokala historien såsom äldre jordbruk, matlagning, bakning och hantverk. Men många föreningar ägnar sig också åt teater, dans, naturvård, läxhjälp, vandrarhem för turister, företagande eller vad som helst som medlemmarna vill göra. Alla är välkomna till sin hembygdsförening! Man kan bli medlem eller bara titta in på ett besök. I Sverige finns två tusen hembygdsföreningar, nästan en i varje by! Det finns också

många i städer och bostadsområden. En 4H-klubb som behöver lokal eller plats för en kurs eller ett sommarläger är välkommen att fråga sin närmaste hembygdsförening om man kan få vara där.

Många hembygdsföreningar har en hembygdsgård som de sköter och där de anordnar fester, kurser, berättarkvällar, familjedagar, marknader, visningar, kafé och mycket annat. De renoverar gårdens hus som ofta är i äldre stil med spåntak och spröjsade fönster. De kanske sköter gårdens trädgård och odlingar, lantbruksmaskiner, hugger ved till bagarstugan och bakar i den.

Medlemmarna i hembygdsföreningarna är oftast äldre vuxna. De kan berätta mycket om hur livet var förr, före datorerna, före tv:n, när man gjorde mer för hand. De kan

Barbro Rundström och Teronica Gisslar på besök vid 4H-gården i Akalla

också berätta spännande och otroliga saker om vad som har hänt just där förut, kanske just där du bor! Vem har bott just där och vad hände med dem? En del kan berätta om hur det var innan elektriciteten och alla maskiner kom, eller hur det var under andra världskriget.

Vad är 4H egentligen?

Ungdomsorganisationen 4H och Hembygdsrörelsen har mycket gemensamt. Många unga 4Hare efterlyser kontakt med vuxna föreningserfarna, som till exempel medlemmar i hembygdsföreningar, för att samarbeta och få hjälp att bilda nya 4H-klubbar.

Sveriges 4H är en ungdomsorganisation med flera hundra klubbar över hela landet. Många av klubbarna är starka medan det på andra håll finns ungdomar som saknar stöd från någon vuxen i sin klubbverksamhet. Många saknar också lokal för sin verksamhet. En hembygdsförening kan spela en viktig roll för dessa ungdomar och våra organisationer har i hög grad lika värderingar och intresseriktningar.

Av ungdomar, för ungdomar

4H-klubbarna drivs av ungdomar för ungdomar. Föreningsdemokrati är en av verksamhetens allra viktigaste byggstenar och har bidragit till ett fantastiskt utbud av 4H-aktiviteter. Matlagning, hantverk, djurskötsel, småföretagande, dans, teater och friluftsliv är bara några av de inriktningar som klubbarna i Sveriges 4H har på medlemmarnas initiativ.

För att ta ett ännu större steg framåt behövs fler vuxna som engagerar sig och stöttar ungdomarna i deras föreningsverksamhet och utveckling. 4H anordnar såväl regionala som nationella kurser, läger och träffar. Det största evenemanget som arrangeras är Rikslägret. Ekebyboda i Uppland var hemmaplan för 2012 års läger och Roland Johansson från Ekeby Hembygdsförening var där för att representera Hembygdsrörelsen.

-Det var roligt att få träffa så många engagerade ungdomar, berättar han.

Johansson fick genom besöket på Rikslägret upp ögonen för ett framtida samarbete.

-Jag pratade bland annat med några av deras samordnare på distriktsnivå och där tror jag att Hembygdsrörelsen och 4H kan ha mycket nytta av varandra, fortsatte han.

För att kunna starta upp ett större samarbete föreslår Johansson att man börjar smått.

-Ett första steg kan vara att vi besöker varandras distriktsträffar och berättar mer om våra respektive verksamheter, menar han.

4H:s vision är att barn och ungdomar ska utvecklas till engagerade och ansvarstagande människor med respekt för omvärlden. Visionen ska uppnås genom att i samspel med människor och natur upptäcka deras rika värden och mångfald. 4H

står för Huvud, Hjärta, Hand och Hälsa. Dessa fyra H utgör grundstenarna i 4H:s organisation. Huvudet symboliserar kunskap och förståelse, hjärtat står för empati och respekt. Hand representerar färdighet och är starkt knuten till organisationens motto "att lära genom att göra". Hälsa representerar att sunt liv med socialt umgänge, bra mat, idrott och vistelse i skog och mark där alla sinnen berörs.

4H:s generalsekreterare Veronica Gisslar välkomnar ett samarbete med öppna armar.

-Tillsammans kan vi engagera fler. Hembygdrörelsen och 4H har många gemensamma beröringspunkter och det finns verkligen utrymme för att utvecklas ihop och lära av varandra. Det skulle vara otroligt roligt om vi kunde få till många samarbeten, säger hon.

Kontakta 4H riks eller ditt regionala 4H-förbund!

Telefon: 0150-503 80

E-post: info@4h.se